

Da sønderjyderne fik nye penge

Rigsmøntens modtagelse

Ændrede markedsvilkår eller pludselige forandringer i erhvervsmæssige rammebetingelser skaber økonomisk usikkerhed. Det gjaldt også ved rigsmøntens indførelse i 1854. Bekymringer over, hvad det nye pengesystem ville få af betydning for forretningsdriften, fandtes overalt i Sønderjylland. Den i øvrigt helstatsorienterede og kongetro kniplingskræmmer Jens Wulff fra Brede anførte om pengereformen i sin dagbog: "Desværre ser man sig nu nødsaget til i sine regninger at anføre rigsmønt, da kun samme fra 1. april af skal være lovlig gældende, og er denne møntfod og beregning så vanskelig som ubehagelig, især for en gammel mand, men man må jo finde sig deri". Andre næringsdrivende synes at have haft en mere pragmatisk tilgang til det nye pengesystem. Det gjaldt for eksempel en række bagermestre i Rendsborg (på grænsen til Holsten) og Flensborg, som benyttede lejligheden - hvor de alligevel skulle tilpasse deres prisskilte til rigsmøntfoden - til at give varepriserne et nøk opad.

Ikke alle handelsfolk fulgte lovens bogstav. I Husum indkasserede to borgere i marts 1855 hver en bøde for at have prissat deres varer i courant. Samme sted blev to skoleforstandere dømt for at have udbetalt løn til en lærer i courantomter og preussiske dalere. I Aabenraa måtte gæstgiver H.P. Schmidt lide den tort at modtage en retsdom for, som det hed i politiprotokollen, "overtrædelse af de angående møntvæsenet gældende bestemmelser (...) ved at opgive prisen på og ansætte betalingen for (...) [sine] varer i anden mønt end i rigs-mønt".⁹⁾ Schmidt havde bl.a. solgt et glas spiritus (grog) for to courantskillinger, hvilket oveni en række lignende forseelser kostede restauratøren en bøde af en anseelig størrelsesorden. Det gennemsnitlige antal registrerede anmeldelser om overtrædelser af rigs-møntloven til politiøvrigheden lå i hele Sønderjylland på 26 om måneden i andet halvår af 1854. ¹⁰⁾

Medlemsblad for:
**Numismatisk Forening
for Nord- og Sydslesvig**

Redaktion/ Kommission:

Jens Madsen
Jørgensby 14
6310 Broager
jensmadsen@moneta.dk
Tlf.: 40 14 21 63

Gengivelse af artikler kun
efter indhentet tilladelse
og med kildeangivelse.

Formand:

Henning Kjær
Kærmindevej 17
6400 Sønderborg.
Tlf.: 74 43 34 82
Fakjaer@mail.tele.dk

Brevbud:

Ved brevbud betales 3% i
salær og evt. porto.

Faste brevbud skal være
fremme dagen før auktionen.

Modtages af
H. C. Deelee
Genser Bygade 29
6230 Røde Kro
Telefon 74 66 49 50
hansdeele@bbsyd.dk

Oplag: ca. 100 stk.

Foreningens vedtægter kan
altid rekvireres hos
formanden.

www.nfns.dk

Tryk: Langenberg
Sønderborg

Rigsmønten stagnerer

Trods de mange forholdsregler og initiativer fra myndighedernes side skred udbredelsen af rigsmøntvalutaen i Sønderjylland kun langsomt fremad efter april 1854. Fra flækken Højer berettede en købmand i et brev til centralmyndighederne senere på måneden, at han som den eneste i byen benyttede den nye rigsmøntberegning ved prissættelsen af sine varer. De øvrige forretningsdrivende fortsatte derimod praksis med at afregne i courant. Situationsrapporter fra lokalmyndigheder rundt omkring i Sønderjylland bekræftede snart, at rigsmønten havde store problemer med at vinde fodfæste, og at de gængse pengetyper fortsat blev brugt i stor stil. Regeringens modtræk var i første omgang med passende mellemrum at indskærpe forbuddet mod brugen af 'fremmed mønt'. Da denne fremgangsmåde endnu i sommeren 1855 ikke havde resulteret i markante landvindinger for rigsmønten, skruede myndighederne bissen på: I august samme år fastsatte regeringen i en bekendtgørelse, som blev udbredt over hele Sønderjylland, at angiveren af en handel, hvori der indgik ulovlige pengesorter, ville modtage halvdelen af handlens værdi i rigsmønt efter henvendelse til myndighederne.

Fortsættes i næste blad.

*Artiklen blev første gang bragt i Sønderjysk
Månedsskrift 8 2016 for Historisk Samfund for
Sønderjylland.*

Medlemssalg nr. 485**tirsdag den 9. november 2021**

Nr	Medl		Kons	Opr. Pris	
		Sedler			
1	38	DK 10 kroneseddel 1943V Si. 105	1+	25	
2	38	DK 10 kroneseddel Ao723N 1972 Si. 139	0	25	
3	38	DK 10 kroneseddel B5772H 1977 Si. 139	0	20	
4	38	DK 50 kroneseddel A1991M 1999 Si. 146	0	80	
5	56	Rusland 11 x 10 rubel 1909 KM11 underskrift varianter	lot	hb	
6	100	DK 5 kr 1943J Vinther, 10 kr 1939O Pugh, 1939P Heegaard	1-,1-,1-	hb	
7	100	DK 10 kr 1944 CG Ingerslevgaard	1-	hb	
8	100	DK 50 kr 1941C Hellerung kant skader	1-	hb	
9	100	DK 100 kr 1940 B Ingerslevgaard	1+	150	
10	100	DK sex kroner seddel	0	hb	
11	100	DK Haderslev 1 dukat seddel Hertug Hans dagene 8. til 11. juni	01	hb	
12	100	DK Haderslev 1 dukat seddel Hertug Hans dagene 8. til 11. juni	01	hb	
13	100	DK Broager 1 mark 1919, 1 mark 1920 Si21,22	0	10	
14	100	DK Gramby 1 mark 1920, 2 mark 1920V Si34,35	0,0	15	
15	100	DK Haderslev 50 pf 1919 Si42, 50 pf 1920 Si44	1,0	15	
16	100	DK Højer 1 mark 1920 Si58B	0	20	
17	100	DK Sønderborg 50 pf 01.011.1919 Si96B	0	30	
18	100	DK Vojens 25, 50 pf Si114,115	0,01	30	
19	100	DK SOS kasse Løskøbsaktie fotokopi Si54, Flensborg 50 pf 16.01.20	lot	hb	
20	100	D notgeld 3 x Flenborg, 1 x Stedesand	lot	hb	
21	100	DK Broager 50 pf 1919 Si20	0	10	
22	100	DK Gråsten 50 pf 1920 Si31	0	15	
23	100	DK Gramby 1 mark 1920, 2 x 2 mark H,N Si34,35	0	20	
24	100	DK Gånsager ½ mark fotokopi Si30	0	hb	

25	100	DK Gånsager ½ mark fotokopi Si30	0	hb	
26	100	DK Haderslev 10 pf 1917 Si37	1-	hb	
27	100	DK Højer 50 pf 10.04.20 Si57C	0	15	
28	100	DK Højer 50 pf 10.04.20 Si57C	0	15	
29	100	DK Højer 50 pf 10.04.20 Si57A	0	15	
30	100	DK Møgeltønder 50 pf Si70A	0	15	
31	100	DK Rødding 50 pf Si75, 50 pf 76B Plesbicit	1,0	50	
32	100	DK Sønderborg 10 pf 1917 Si92A, 50 pf 1917 Si93A	1-,1-	hb	
33	100	DK Sønderborg 10 pf 1919 Si94B, 50 pf 1920 Si97 lukket P	01,0	hb	
34	100	DK Løgumkloster 25 pf 01.01.20 Si65, Tinglev 50 pf 10.04.20 Si100B, Tønder 20 pf 10.02.20 Si103	lot	hb	
35	100	DK 2 x 5 øre Den danske brigade SiM13, 1 kr Den Allierede overkommando SiM8	lot	hb	
36	100	4 forsk sedler	lot	hb	
37	100	D usorteret bundt sedler 1920'erne	lot	hb	
38	100	D usorteret bundt sedler 1920'erne	lot	hb	
		Mønter			
39	100	Poser med mønter 1,15 kg	lot	hb	
40	100	Poser med mønter 1,95 kb	lot	hb	
41	100	Poser med mønter 0,8 kg	lot	hb	
42	100	Poser med mønter 1 kg	lot	hb	
43	100	DK 25 øre 1979 fejl præg 	lot	hb	
44	100	D Medalje Superintendent IGC Adler 15. jan 1833 bronze 	01	30	
45	100	DK Egeskov marked mønt 1979 bly	0	hb	
46	100	DK Vorbasse marked mønt 1979 bly	0	hb	
47	100	DK Hjallerup marked mønt 1979 bly	0	hb	
48	100	DK Ho fåremarked mønt 1979 bly	0	hb	
49	100	DK Hertug Hans Fest 1979 bly	0	hb	
50	100	DK Hertug Hans Fest 1980 bly	0	hb	
51	100	DK Møntudstilling Fredericia 1972, ukendt medalje	lot	hb	

52	38	DK 1 øre	1888	1	85	
53	38	DK 2 øre	1889	01	120	
54	38	DK 2 øre	1892	1	80	
55	38	DK 2 øre	1917	1+	175	
56	38	DK 10 øre	1904	1-1+	60	
57	38	DK ½ krone 1924-1925-1926-1940		lot	75	
58	38	DK Mejeritegn Skelde 1 liter sødmælk 1911		1+	50	
59	38	Island 50 årsdagen for selvstændighed 1968		0	40	
60	38	Litauen 5 Litai sølv	1936	1++	30	
61	38	Letland 2 Lati sølv	1925	1+	25	
62	38	Holland 2½ Gylden	1980	0	15	
63	38	D ½ mark 1905D, 1 mark 1875A		lot	35	
64	38	D 50 Reichspfennig	1936A	1++	20	
65	38	D 1 mark Deutsches Reich	1924J	1+	35	
66	38	D 1 Reichsmark	1935A	1++	25	
67	38	D 8 Schilling Lübeck	1730J	1	45	
68	102	USA bordel mønt Kittys cat house Jacson California 🇺🇸		1+	50	
69	102	DK 13 stk militær emblem, 1 stk civil emblem 🇩🇰		lot	100	
70	83	DK 1 øre 1888 kanthak 🇩🇰		1	200	
71	83	Norge 2 sk 1690 H76 Si17 🇳🇴		1	400	
72	83	Preussen 3 mark 1908		01	80	
73	56	DK Kgl Møntsæt 1987		UNC	hb	
74	56	DK Kgl Møntsæt 1988		UNC	hb	
75	56	D 5 mark 1877 Württemberg guld 2.0 g		1+	600	
76	56	USA 1 dollar guld 1856 1,7 g		1+	500	
77	56	USA 1 dollar guld 1856 1,7 g		1+	500	
78	56	Norge 1 kr 1912		1	hb	
79	56	Blå møntalbum med lidt DK årstal mønter, stofpose „Kjøbenhans Handelsbank“		lot	hb	
80	84	D 5 mark 1903 Preussen		0	75	
81	84	D 10 mark 1990J		0	30	

82	84	D 10 mark 1991A	0	30	
83	84	D 10 mark 1992G	0	30	
84	84	D 10 mark 1993F	0	30	
85	84	D 10 mark 1994A	0	30	
86	84	D 10 mark 1994G	0	30	
87	84	D 10 mark 1995F	0	30	
88	84	D 10 mark 1995J	0	30	
89	84	D 10 mark 1995D	0	30	
90	84	D 10 mark 1996A	0	30	
91	84	D 10 mark 1997J	0	30	
92	84	DDR 20 mark 1990 jub J1635 15 g	0	10	
93	84	D 10 mark 1972D OL	0	30	
94	84	D 10 mark 1995D	0	30	
95	84	D 5 mark 1951F	1+	15	
96	84	D 5 mark 1951J	01	15	
97	84	D 5 mark 1934A J357	1	50	
98	84	D 5 mark 1935A J357	1+	50	
99	84	D 5 mark 1936A J360	1+	50	
100	84	D 5 mark 1937J J367	1+	50	
101		DK medalje Danmark 1974 udg af A.Nyborg	0	35	
102		DK medalje Danmark 1978 udg af A.Nyborg	0	35	
103		DK medalje Danmark 1982 udg af A.Nyborg	0	35	
104		DK medalje Fæøerne 1976 udg af A.Nyborg	0	35	
105		DK medalje Fæøerne 1978 udg af A.Nyborg	0	35	
106		DK medalje Fæøerne 1980 udg af A.Nyborg	0	35	
107		DK medalje Island 1973 udg af A.Nyborg	0	35	
108		DK medalje Island 1974 udg af A.Nyborg	0	35	
109		DK medalje Sverige 1978 udg af A.Nyborg	0	35	
110		Island medalje Oliuverzlun Íslands 1928-1978 Olieselskab	0	35	
111		DK medalje stjernetegn tin 1978 udg af A.Nyborg	0	35	
112		DK medalje stjernetegn bronze 1978 udg af A.Nyborg	0	35	
		Sedler			
113		Island 5 kr 1920 Si19 	2	500	

114	Island 1 kr 1941 Si28 blågrøn "skrevet på"	0-01	100	
115	Island 1 kr 1941 Si28 brun	0-01	200	
116	Island 5 kr (1948) Si34 grøn	1	10	
117	Island 5 kr (1948) Si34 grøn	1	10	
118	Island 10 kr (1948) Si36 rød	1	20	
119	Island 10 kr (1948) Si36 rød	1-	10	
120	D Bielefeld 10 pf 01.04.1919 stof Grab10	0	500	
121	D Bielefeld 25 pf 01.04.1919 stof Grab12	0	700	
122	D Bielefeld 100 mark 15.07.1921 stof Grab26d	0	200	
123	D Bielefeld 500 mark 21.10.1922 stof Grab56a	0	150	
124	D Bielefeld 1000 mark 15.12.1922 stof Grab57.2b	0	150	
125	D Bielefeld 5000 mark 15.02.1923 stof Grab68c	0	200	

: se billede på www.nfns.dk

Hammerslagspris ved medlemssalg og auktion den 14. september 2021

Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris		
1		22		43	85	64		85	30	106	
2	7	23	180	44	50	65	30	86	30	107	145
3	7	24		45	10	66	30	87		108	115
4		25		46		67	30	88		109	115
5		26	56	47		68	46	89		110	60
6	6	27	135	48		69	90	90		111	50
7		28	30	49		70	80	91		112	15
8		29	35	50	10	71	250	92		113	20
9		30	25	51	10	72	94	93		114	15
10		31	95	52	20	73	94	94		115	20
11	125	32	95	53		74	54	95		116	15
12	95	33	58	54		75	40	96		117	15
13		34		55		76	150	97		118	15
14		35		56		77	175	98		119	20
15	50	36	15	57	15	78		99		120	15
16	25	37	20	58		79		100		121	15
17		38		59		80	50	101		122	20
18		39	88	60	50	81		102		123	15
19	30	40	40	61	30	82		103		124	15
20		41	134	62		83		104		125	25
21	60	42	95	63		84		105		©	

Numismatisk Forening afholder medlemsmøde med foredrag og auktion **tirsdag den 9. november 2021 kl. 19.30** i Hotel Royal i Aabenraa.

.....